ХУЛОСАИ
шурои диссертатсионии 6D.КОА-069-и назди
Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ
барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илм

Парвандаи аттестатсионии №
Қарори шурои диссертатсионӣ аз 18.09.2024, №13

Барои сазовор донистани Рустоӣ Мирзо Муҳаммад, шаҳрванди Ҷумҳурии Исломии Афғонистон, барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ

Диссертатсияи Рустоӣ Мирзо Муҳаммад дар мавзуи «Сайид Нодиршоҳи Каёнӣ ва эҷодиёти ӯ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.01.04 – Таърихи адабиёт, равобити адабӣ дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D.КОА-069-и назди Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ (734003, шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 121; фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз 5-уми июли соли 2024, таҳти №232ш/д) аз 26-уми июни соли 2024, суратмаҷлиси №13 ба ҳимоя қабул гардидааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ Рустоӣ Мирзо Муҳаммад 1 апрели соли 1962 дар вилояти Бағлони Ҷумҳурии Исломии Афғонистон таваллуд шудааст. Соли 2009 факултети адабиёти Донишгоҳи давлатии Кобулро хатм кардааст. Солҳои 2010-2017 ба ҳайси раиси нашриёти Академияи улуми Афғонистон кору фаъолият намудааст, ҳамзамон аз соли 2011 то соли 2013 дар шуъбаи магистратураи факултети филологияи тоҷики Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ ба таҳсил фаро гирифта шудааст. Аз соли 2017 то соли 2019 ба ҳайси мушовири раёсати иҷроияи Ҷумҳурии Исломии Афғонистон дар умури маориф, соли 2020-2021 ба ҳайси раиси Донишгоҳи Руёни вилояти Бағлон фаъолият кардааст. Аз соли 2021 то имрӯз ба ҳайси паноҳанда дар Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дорад.

Диссертатсия дар кафедраи назария ва таърихи адабиёти факултети филологияи тоҷики Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ иҷро шудааст.

Роҳбари илмии довталаби дараҷаи илмӣ - доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи назария ва таърихи адабиёти Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ **Худойдодов Аъзам Овлододович.**

Муқарризони расмӣ:

- **Қаландариён Ҳоким Сафарбек** – доктори илмҳои филологӣ, директори Институти илмҳои гуманитарии ба номи академик Баҳодур Искандарови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон;

- **Шарипов Шариф Раҳмонович** – номзади илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи забони тоҷикӣ ва ҳуҷҷатнигории Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба диссертатсия тақризҳои мусбат пешниҳод намудаанд.

Муассисаи пешбар: **Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав** дар тақризи мусбати худ, ки аз ҷониби раиси ҷаласа - Аҳмадов Сафармад Гадомадович – номзади илмҳои филологӣ, дотсент, мудири кафедраи адабиёти тоҷики Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав, эксперт – доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи адабиёти тоҷики Донишгоҳи мазкур И. Икромов, котиби илмии ҷаласа – номзади илмҳои филологӣ, саромӯзгори кафедра Маҳмадалиева М.Р. пешниҳод мегардад ва бо имзою муҳри ректори муассиса, доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор Қурбонзода Маҳмадалӣ Раҳмат тасдиқ шудааст, қайд мешавад, ки диссертатсияи номзадии Рустоӣ Мирзо Муҳаммад дар мавзуи «Сайид Нодиршоҳи Каёнӣ ва эҷодиёти ӯ» ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он ба дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.01.04 – Таърихи адабиёт, равобити адабӣ сазовор аст.

Муқарризон ва муассисаи пешбар бо дарназардошти муқаррароти бандҳои 67-70 ва 74-75-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, интихоб ва таъйин гардидаанд. Интихоби муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар ба он асоснок мегардад, ки онҳо мутахассисони бевоситаи соҳаи адабиётшиносӣ буда, дар корҳои илмию таҳқиқотӣ фаъолона иштирок менамоянд ва дар ин самт асару мақолаҳои зиёде таълиф кардаанд, ки мазмуну муҳтавои онҳо ба мавзуи диссертатсияи мазкур иртибот дорад.

Довталаби дараҷаи илмӣ доир ба мавзуи диссертатсия 9 мақолаи илмӣ ба нашр расонидааст, ки аз ин номгӯй 6-тоаш дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба чоп расидаанд. Маводи интишоргардида нуктаҳои асосӣ, натиҷаҳо ва мазмуни диссертатсияро инъикос намуда, саҳми шахсии муаллифро собит менамоянд.

I. **Таълифоти муаллиф дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон:**

[1-М]. Рустоӣ М. М. Шинохте аз Сайид Нодиршоҳи Каёнӣ / М. М. Рустоӣ // Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ.- Душанбе,2018.-№4 (76). - С.198-204.

[2-М]. Рустоӣ М. М. Сайри таҳаввули ғазал то замони Каёнӣ / М. М. Рустоӣ // Суханшиносӣ (Маҷаллаи илмӣ). Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакии Академияи миллии илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон.- Душанбе, 2018. - №2. -С.54-64.

[3-М]. Рустоӣ М. М. Бозтоби ишқ дар ғазалёти Каёнӣ / М. М. Рустоӣ // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои филологӣ.- Душанбе, 2019.-№6. -С. 242-246.

[4-М]. Рустоӣ М. М. Сохт ва таркиби ғазалиёти Каёнӣ / М. М. Рустоӣ // Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ.- Душанбе, 2020.-№1 (84). –С.166-169.

[5-М]. Рустоӣ М. М. Шахсияти Сайид Сайид Нодиршоҳи Каёнӣ аз диди дигарон / М. М. Рустоӣ // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. - Душанбе, 2023, № 8.- С. 250- 258.

[6-М]. Худойдодов А, Рустоӣ М. М. Хусусиятҳои бадеии ашъори Сайид Нодиршоҳи Каёнӣ / М. М. Рустоӣ // Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ - Душанбе, 2023.- № 3(104).- С.125-131.

Ба автореферати диссертатсия аз муассиса ва муҳаққиқони зерин тақризҳо ба шурои диссертатсионӣ ворид шудаанд:

1. Тақризи Шарифзода Боймурод - доктори илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи назария ва адабиёти навини форсии тоҷикии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон мусбат буда, диссертатсияи Мирзо Муҳаммад Рустоиро кори илмии анҷомёфта меҳисобад ва дар он эроду пешниҳодҳои зерин манзур шудаанд:

- ба назари мо, ҳамаи таъбироту таркибот ва байти иқтибоскардаи диссертант (саҳ. 10-11) мустаъмалу обшустанд ва дар он нишоне аз навоварӣ нест, аз ин рӯ чунин навъи ашъор дар нақди касбӣ "ҷаззобу дилписанд ва сазовори таваҷҷуҳ" шуда наметавонад;

- муҳаққиқ ба хулоса меояд, ки «Дар ин иқтибос (саҳ. 11) ягон печидагию ғомизӣ ва ибҳоме, ки дар шеъри сабки ҳиндӣ ва ё ашъори Хоқонию Анварӣ дида мешавад, мавҷуд нест. Бо овардани чанд вожаи ғарибу номустаъмал дар шеър онро печидаву мубҳам гуфтан чандон саҳеҳ нест;

- агар соли таваллуди шоир 1276 хуршедӣ бошад, ӯ на дар 75 солагӣ, дар 73 солагӣ оламро падруд гуфтааст.

2. Тақризи Мирзораҳматова Гулнора Миралиевна - номзади илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи умумидонишгоҳии забони тоҷикии Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абӯабдуллои Рӯдакӣ мусбат буда, таҳқиқоти унвонҷӯро аз нигоҳи илмӣ пуразриш муаррифӣ намудааст ва ҳамзамон, чунин эродҳо манзур шудааст:

- дар автореферат хатоҳои имлоӣ (с.4, 8, 16) техникӣ (с.4, 6, 7, 8) ба назар мерасад.

- дар автореферат (гунаи тоҷикӣ) калима ва таъбирҳо, ҷамъбандиҳои арабӣ бештар истифода шудааст.

3. Тақризи Саидзода Вайсиддин – номзади илмҳои филологӣ, сармутахассиси шуъбаи ҳуқуқ, кадрҳо ва корҳои махсуси Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, дотсент низ мусбат буда, рисолаи диссертант Мирзо Муҳаммад Рустоиро кори илмии анҷомёфта меҳисобад ва дар он эродҳои зерин пешниҳод намудааст:

- мураттабсозии аппарати илмӣ-техникии рисола аз камбудиҳо холӣ нест;

- тарзи дуруст навиштани имлои "ӯ" мутобиқи Қоидаи имлои забони тоҷикӣ (соли 2021) риоя нашудаанд.

4. Тақризи Саидхоҷа Ализода - номзади илмҳои филологӣ, ходими пешбари ММХ Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон мусбат буда, аз мазмуни автореферати унвонҷӯ рисолаи илмии диссертантро кори анҷомёфтаи муҳимми илмӣ меҳисобад.

Шурои диссертатсионӣ қайд менамояд, ки аз тарафи довталаби дараҷаи илмӣ дар асоси иҷро кардани таҳқиқоти илмӣ:

- унвонҷӯ Рустоӣ Мирзо Муҳаммад дар асоси маъхазҳои адабӣ, осори таҳқиқӣ ва сарчашмаҳои таърихӣ ба риштаи таҳқиқ кашидани зиндагинома,

мероси адабӣ ва фаъолиятҳои адабии Сайид Нодиршоҳи Каёниро **мушаххас намудааст;**

- диссертант омӯзиш ва баррасии ҳамаҷонибаи муҳтавои осори адабии шоирро бо назардошти суннату навгӯйиҳои адабиёти **муайян кардааст;**

- ба таҳқиқ гирифтани ҳунари шоирии Сайид Нодиршоҳи Каёнӣ дар асоси меъёрҳои сухансанҷии классикӣ ва муосир аз ҷониби Рустоӣ Мирзо Муҳаммад **таҳқиқу баррасӣ гардидааст;**

- мушаххас намудани вижагиҳои забонӣ ва сабкии ашъори шоир дар робита ба тамоюлоти сохторию адабии замони адиб **собит шудааст.**

Арзишҳои назарии таҳқиқ дар он зоҳир мешавад, ки масоили назарии дар бобу фаслҳои диссертатсия матраҳшуда барои возеҳ сохтани масъалаҳои муайян намудани зиндагинома, мероси адабӣ, марҳалаҳои ташаккули ҳунари шоирӣ ва мақоми Каёнӣ дар адабиёти муосири форсии дарӣ ва тоҷикӣ; таснифи мавзуот, баррасии тобишҳои иҷтимоии шеъри Каёнӣ; муайян намудани навпардозиҳои шоир дар шеъри имрӯзи форсии дарӣ ва тоҷикӣ; дар заминаи баррасиҳои мушаххас муайян намудани унсурҳои шеър, аз қабили вазн, қофия, радиф, корбурди санъатҳои бадеӣ, тасвирсозӣ ва истифодаи имконоти забон ва сабки фардии шоир ва тафовуту умумиятҳои он ба ашъори давраи нави адабиёт муосир аз ҳар ҷиҳат мусоидат менамояд.

Аҳаммияти натиҷаҳои бадастовардаи довталаби дараҷаи илмӣ дар амалия чунин тасдиқ карда мешаванд, ки натиҷа ва маводи таҳқиқӣ метавонад, барои мутахассисони риштаҳои мухталифи илми адабиётшиносӣ судманд бошад. Маводи рисола ва хулосаҳои бадастовардаи муаллифро дар вақти навиштани мақола ва таълифи рисолаҳои илмӣ, дар навиштани китобҳои дарсӣ ва таълифи воситаҳои таълимӣ дар донишгоҳу донишкадаҳо ва мактабҳои миёна, омода кардани лексияҳо аз таърихи адабиёти форсизабонон, махсусан, пажуҳандагони риштаи таърихи адабиёт ва шеъри муосири форсии дарӣ ва тоҷикӣ аз он баҳра мебардоранд.

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои диссертатсия дар он ифода мегардад, ки масъалаи мазкур бо таҳлилу баррасиҳои назарӣ ва амалӣ, таҳлил ва муқобалаи илмӣ таъмин гардида, дар асоси принсипу методҳои муайяну мушаххаси пажуҳишӣ маводи фаровони марбут ба мавзуъ, бо сохтори мураттабу пайдарпайю бонизоми ба ҳадафу вазифаҳои таҳқиқ фароҳам омадаанд. Дар маҷмуъ, дараҷаи эътимодноки натиҷаҳои таҳқиқ аз дақиқияти маълумот, мувофиқат намудани ҳаҷми маводи таҳқиқ, коркарди натиҷаҳои таҳқиқ, теъдоду ҳаҷми интишорот ва интихоби дурусти методҳои таҳқиқ бармеояд. Хулоса ва тавсияҳо дар асоси таҳлили илмӣ манзур гардида, натиҷаҳои фаслу бобҳо ва таҳқиқи назарии мавзуъ мебошад.

Саҳми шахсии довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар он зоҳир гаштааст, ки Сайид Нодиршоҳи Каёнӣ ва вижагиҳои ашъори ӯ нахустин бор ба таври муназзаму мураттабу яклухт ва фарогиру ҳаматарафа таҳқиқ гардидааст. Мақолаҳои нашрнамудаи муаллиф бо ҷамъи гузоришу ҷусторҳояш, инчунин таҳияи рисолаи ҷадиди илмӣ дар бораи адиб шомили дастовардҳои вай мебошанд. Баррасӣ ва натиҷагириҳои илмии маводи таҳқиқӣ,

масъалагузориҳои назарӣ ва хулосабарориҳои илмӣ натиҷаи таҳқиқоти мустақилонаи унвонҷӯ мебошад.

Дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D.KOA-069-и назди Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ аз 18-уми сентябри соли 2024 дар бораи сазовор донистани Рустоӣ Мирзо Муҳаммад ба дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ қарор қабул карда шуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар шурои диссертатсионӣ аз 16 нафар аъзои шуро 14 - нафар (фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 5-уми июли соли 2024, №232/шд), аз ҷумла 5 - нафар мутахассисон аз рӯйи ихтисоси 10.01.04 – Таърихи адабиёт, равобити адабӣ иштирок доштанд.

Аз 14 нафар аъзои шурои диссертатсионии дар ҷаласа иштирокдошта овоз доданд: тарафдор – 14 нафар, муқобил – нест, бетараф – нест, бюллетенҳои беэътибор – нест.

Раиси шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои филологӣ, профессор Салихов Ш.А.

Котиби илмии шурои диссертатсионӣ,
номзади илмҳои филологӣ, дотсент Шерализода А.М.

18.09.2024